

ajdovski

TEKSTILEC

leto V. št. 2

ajdovščina, 10. maja 1972

Naš danes in naš jutri

Končna bilanca lanskega leta nam je pokazala, da se je tudi v drugem polletju nadaljevalo naše uspešno delo in smo čelo leto končali ugodno, kot že dolgo ne. Med nas se je vrnil mir, zaupanje vase in optimistično pričakovanje nadaljnjih uspehov našega dela.

Za 50 % povečani dohodek v letu 1971 v primerjavi z letom prej, za skoraj 42 % višji osebni dohodek in kar 450 % povečanje ostanka dohodka za sklade nas upravičeno navdaja z dobro voljo in vliva upanje za naprej. Posebno, če se zavedamo tega, da so ti uspehi skoraj v celoti posledica našega dobrega dela, prizadevanj za vse večje prilagajanje asortimenta zahtevam tržišča in nujnosti rentabilnejše proizvodnje in poostreni skrbi, da so naši izdelki kvalitetni in modni. Imamo nekaj artiklov, ki smo jih v zadnjih nekaj letih uvedli, osvojili in izpopolnili do take mere, da nas po njih na trgu že dobro poznajo in cenijo. To je naš »železni repertoar« in temu se trudimo dodati vedno kaj novega, da bi ne stagnirali, ampak šli hitreje naprej. Ne pozabimo: kljub našim uspehom zadnjega leta še vedno samo dohitavamo sorodna tekstilna podjetja v Sloveniji. Vsaj dohiteti jih, to pa je in mora ostati naš smoter današnjega in jutrišnjega dne, ne pa dne, ki bi bil še nekje daleč pred nami.

Naše korake na poti dohitevanja moramo torej pospešiti. Vsa naša prizadevanja so in morajo biti usmerjena k temu smotru. Natančno vemo, kje so vzroki našega zaostajanja: prvi in največji je pomanjkljiva in skrajno zastarela oprema, da bi lahko sledili sodobni tehnologiji, in drugi je naše delo, ki se kaže v naši sposobnosti, pripravljenosti in odgovornosti, da ga opravljamo tako, kot nam ga diktira vse večja konkurenca in resnost gospodarskega položaja, ki se vse bolj in bolj zaostrojuje.

Pričakujemo, da bomo z uresničitvijo druge etape modernizacije v tekočem letu naredili velik korak naprej in bomo veliko uspešnejši v našem prizadevanju, da bi bili s svojimi artikli vsak dan bolj kvalitetni in modni. Velike in trde naloge nas čakajo na poti nadaljnjih sprememb našega dela v bolj organizirano, učinkovitejšo, produktivnejšo in kvalitetnejšo. Nov način nagrajevanja bo na tej poti velik, a ne zadnji korak.

In končno, a res ne nazadnje: bili bi noji z glavami v pesku, če bi v uspehih zadnjega leta skrivali svoje zadovoljstvo in ne videli realnosti sedanjega in bližnjega trenutka, ki je vse prej kot lahka in grozeče pritiska na malodane vse gospodarstvo, v katerem pa je tekstilni industriji spet naloženo eno najtežjih bremen. V mislih imam predvsem posledice povečanja cen tekstilnih surovin na svetovnem trgu in posledice devalvacije. Te negativne posledice so ogromne in z vsemi dosedanjimi ukrepi zveznega izvršnega sveta so za tekstilno industrijo kot panogo pokrite le 36 %! Iz dosedanjih izkušenej vemo, da ne moremo pričakovati dosti več. Vsega niti ne pričakujemo. Tekstilna industrija je že nešteto krat pokazala svojo pripravljenost, da vzame tudi na svoje rame del bremena za doseg stabilizacije, a zadnje odmerjeno presega vse meje sposobnosti in dobre volje.

Torej tudi ob tako dobrem delu kot lani lahko pričakujemo letos celo slabše uspehe. Vendar teh vrstic ne gre jemati kot priprave na alarm. Vzemimo jih le kot klac k temu, da pogledamo resnici v oči in kot poziv k še boljšemu delu, da bomo tisto, kar smo pred leti začeli in lani uspešno uresničevali, zlasti letos in prihodnje leto še uspešneje nadaljevali.

GS

Je uspešnost našega poslovanja v letu 1971 tudi resnično uspeh?

Ne domišljam si, da lahko v tem, čeprav ne tako kratkem sestavku, prikažem vso zapletenost ugotavljanja poslovnih učinkov, ali celo ves splet ekonomskih zakonitosti in ekonomske (ne) logike, ki te učinke pogojujejo. Nasprotno, moj namen je, da v kratkih obrisih podam pregled skozi naše poslovanje v preteklem letu in da podam s tem v zvezi nekaj odgovorov na vprašanja, kako smo gospodarili, kaj smo dosegli in kaj pomenijo naši dosežki v sedanjem gospodarskem trenutku.

Kako smo gospodarili?

Poenostavljen odgovor na postavljeno vprašanje lahko dobimo iz primerjave osnovnih kazalcev gospodarske aktivnosti podjetja v kakem obdobju z enakimi kazalci predhodnega obdobja. Naj med temi navedem najvažnejše podatke o obsegu doseženih učinkov in sami učinkovitosti poslovanja.

— Celotni dohodek je podjetje doseglo v višini 71,1 milijona novih dinarjev ali za 21,8 % več kot v letu 1970. Materialni stroški, kot odbitna postavka, ka so se v preteklem letu povečali le za 12,9 %.

- Produktivnost — ekonomska (doseženi dohodek na enega zaposlenega) se je povečala za 53 %.
- ekonomičnost (doseženi dohodek na en dinar porabljenih sredstev, ali na en dinar materialnih stroškov) je večja za 33 %.
- rentabilnost (doseženi dohodek na en dinar vloženih sredstev, ali na en dinar povprečnih osnovnih in obratnih sredstev) je večja za 25 %.

Ob navedenih podatkih se nam samo po sebi vsiljuje vzporedno vprašanje: »Ali ni tudi naše podjetje med tistimi, ki z brezglavim dviganjem cen in osebnih dohodkov povzročajo inflacijo in s tem izpodkopljujejo stabilizacijo in normalno rast družbenega in osebnega standarda?«

Odgovor na to vprašanje je lahko zelo kratak in je obenem že tudi odgovor na vprašanje, kako smo gospodarili. Podjetje je v preteklem letu sicer zvišalo cene svojim izdelkom, vendar v mejah dovoljene višine, toda manj, kot so znali negativni učinki devalvacije v začetku pre-

(Nadaljevanje na 3. strani)

II. ETAPA MODERNIZACIJE ZAGOTOVLJENA

Končno so zagotovljena sredstva za nabavo opreme za izvedbo II. etape modernizacije (I. etapa je, kot vemo, bila investicija v oplemenitilnico leta 1968.) podjetja.

Ker podjetje ne razpolaga z lastnimi sredstvi je moralo vsa sredstva za nabavo opreme zbrati s posojili. To pa je bilo v sedanjem hudem gospodarskem položaju in celem kupu omejitvenih ukrepov za doseg stabilizacije izredno težko in se je včasih zdelo, da so naša prizadevanja v sedanjem času neuresničljiva. No, z dobro argumentiranim in realnim sanacijskim programom in z veliko mero razumevanja posojilodajalcev smo vendarle zbrali potrebna sredstva. Največji delež posojila je prispeval republiški sklad skupnih rezerv, nato Ljubljanska banka — podružnica Nova Gorica, naš poslovni partner Jugotekstil iz Ljubljane in občinski sklad skupnih rezerv Ajdovščina. Vrednost investicije znaša milijardo 400 milijonov S din in jo bomo morali v največji meri odplačati v petih letih.

S plačilom avansov dobaviteljem opreme so začeli teči dobavni roki. Oprema bo prihajala v tovarno v septembru in oktobru. Upoštevajoč še sorazmerno dolg čas za montažo in uvajanje, pa lahko računamo, da bo na novi opremi redna proizvodnja stekla šele na samem koncu leta.

Magnolija — prva znanilka pomladi v našem parku

- Razlika, to je dohodek, je znašal 21,2 milijona novih din, kar je za 49,2 % več kot v letu 1970.
- Sredstva za osebne dohodke so se od preteklega leta povečala za 41,6 %, ostanek za sklade pa je bil večji 5,5 krat, oziroma znaša povečanje 450 %.

Če za merilo učinkovitosti poslovanja spet poenostavljeno vzamemo kot osnovo samo doseženi dohodek in ga primerjamo z različnimi elementi poslovnega procesa, potem je bila učinkovitost našega poslovanja v primerjavi z letom 1970 naslednja:

IZ VSEBINE

- Str. 2 Sklepi organov upravljanja
- Str. 4 Povečanje OD in nagrajevanje
- Str. 5 Hlačne nogavice — delo je steklo
- Str. 6 Kajenje in zdravje
- Str. 7 Letošnja moda
- Str. 8 Imeli smo jih

Sklepi organov upravljanja

DELAJSKI SVET

Delavski svet je imel od konca lanskega decembra 5. sej; 3 redne in 2 izredni. Obravnaval je 19 točk dnevnega reda in sprejel 16 sklepov.

14. seja dne 29. 12. 1971

Na tej seji je delavski svet sprejel sklep o povečanju osebnih dohodkov za 10 %, od česar naj se polovica uporabi za povečanje osebnih dohodkov vsem zaposlenim za 5 % od 1. januarja 1972 dalje, druga polovica pa naj se zadrži in izplača po novem načinu nagrajevanja po delu. Nekaj več o tem pišemo v posebnem sestavku.

1. seja dne 17. 2. 1972

Delavski svet je sprejel predlog odbora za družbeni standard, da podjetje pri Ljubljanski banki oroči namenska sredstva za stanovanjsko graditev, in sicer 87.000 din na 15 let ter 300.000 din na 20 let, kot stanovanjsko varčevanje. Prav tako je sklenil, da se rok že oročenih sredstev po pogodbi iz aprila 1971 v višini 100.000 din spremeni od 15 na 20 let.

Po proučitvi ugovorov, ki sta ju zoper odločitev odbora za družbeni standard o odobritvi kredita za stanovanjsko graditev podala Darja Renner (odobreno 3.800 din) ter Marta in Vojko Stegovec (odobreno 60.000) din, je delavski svet sprejel stališče odbora, da v primeru tov. Rennerjeve ni pravilno uporabil ustreznih določil aktov podjetja in da naj zato vlogo ponovno prouči, glede Stegovčevih pa je menil, da je odbor pravilno ugotovil dejansko stanje ter glede na razpoložljiva sredstva in druge potrebe odobril tudi ustrezen znesek.

V zvezi z novimi predpisi o revalorizaciji osnovnih sredstev je DS sklenil ovrednotiti zemljišča z 1,20 din za m² (do sedaj 0,20 din/m²), medtem ko se osnovna sredstva (oprema), stara več kot 10 let, ne revalorizira.

Na koncu je DS poslušal še poročilo popisnih komisij o izvedbi inventure za leto 1971 in sprejel inventurni elaborat, kot ga je predlagala centralna popisna komisija.

2. seja dne 25. 2. 1972

Na tej seji se je delavski svet največ zadržal na obravnavi predloga zaključnega računa za leto 1971, ki ga je nato v celoti sprejel. Več o tem berite v daljšem zapisu tov. Škvarča.

Da se omogoči normalno delo obrata hlačnih nogavic, je DS sklenil, da se nujno zgradi skladiščna hala za zgradbo predilnice.

Ker je proizvodnja mikane preje za prodajo finančno povsem nezanimiva, je DS sprejel sklep, da se za povečanje česane preje za trg nabavi v zahodni Nemčiji 6 rabljenih česalnih strojev enake znamke in tipa, kot so naši sedanji v predilnici, le da so nemški boljše ohranjeni. Cena vseh strojev je 85.000 DM, medtem ko stane en nov česalni stroj okrog 110.000 DM.

Zaradi zamude pri izdelavi predloga pravilnika o nagrajevanju po delu, je delavski svet podaljšal rok za izdelavo do 31. marca 1972.

3. seja dne 30. 3. 1972

Ta seja je bila sklicana kot izredna zaradi informacije o postopku proti podjetju zaradi obtožbe o

storjenem gospodarskem prestopku zaradi kršenja predpisov o zamrznjenju cen. Pojasnilo podjetja o tem je bilo objavljeno v dnevniku Delo.

4. seja dne 13. 4. 1972

Ker sedanjemu direktorju podjetja sredi julija poteče štiriletna mandatna doba, je DS v skladu s statutom ponovno razpisal mesto direktorja in imenoval razpisno komisijo, ki bo sprejemala prijave kandidatov za mesto direktorja in dala predlog kandidata v izvolitev delavskemu svetu.

Delavski svet je hkrati določil pogoje za zasedbo vodilnih delovnih mest, ker tudi sedanjim vodjem sektorjev, razen tehničnega, poteče oz. je že potekel mandat. Ta mesta razpiše odbor za delovna razmerja, kandidate pa bo po sklepu DS izbira ista komisija kot za direktorja. Tudi vodilne delavce imenuje DS.

Konfekciji »Mladi rod«, Kranj, je DS sklenil priznati reklamacijo v višini 100.000 din zaradi neobstoja barve. Ker pa je ugotovljeno, da je za reklamacijo odgovoren tuji

dobavitelj surovine, se mu postavi zahtev, da nam plača enak znesek kot ga je podjetje priznalo kupcu.

Ker predlog sistema za nagrajevanje po delu po mnenju odbora za proizvodna vprašanja ni bil primeren za uporabo, je DS na predlog tega odbora in strokovnega kolegija sprejel sklep, da se imenuje 7 članska skupina iz strokovnjakov podjetja, ki naj do 1. junija izdela nov predlog sistema nagrajevanja po delu. Skupina bo v glavnem delala v prostem času in je zaradi tega za njeno delo DS določil nagradni znesek 12.000 din, ki bo izplačan le v primeru, da bo predlog skupine uporaben in sprejet.

Po razpravi o problematiki velikega števila nadur je DS sklenil, da se mora sproti poročati delavskemu svetu o številu opravljenih nadur, nadure pa smejo podpisati le vodje sektorjev, v obratih pa obratovodje oz. oseba, ki jih nadomešča.

ODBORI

Izmed sklepov odborov navajamo le nekaj najvažnejših, in sicer:

Poslovni odbor

Poslovni odbor je na svoji seji dne 29. decembra 1971 sprejel sklep, da se predlaga delavskemu svetu povečanje osebnih dohodkov, kar je DS sprejel in pišemo več o tem na drugem mestu.

Na isti seji je sprejel tudi sklep o nabavi sušilne mansarde pri tiskarskem stroju, ki bo omogočila tiskanje novih vrst pletiv.

Na seji dne 7. aprila 1972 je poslovni odbor razpravljal o perspektivnem programu razvoja podjetja v naslednjih 8 do 10 letih in sprejel sklep o delnem zmanjšanju nočne izmene v tkalnici.

Odbor za družbeni standard

Izmed sklepov odbora za družbeni standard je najpomembnejši sklep o odobritvi posojila za zasebno stanovanjsko gradnjo in o rezervaciji preostalih sredstev za gradnjo manjšega stanovanjskega bloka. Ta sklep je bil sprejet na seji dne 28. decembra 1971 in objavljen na oglasnih deskah.

GŠ

Vzorci, kompozicije, vezave, barve...

Pred volitvami direktorja

Reelekcija tudi za vodilne delavce

Na svoji zadnji seji dne 13. 4. 1972 je delavski svet razpisal mesto direktorja podjetja in imenoval razpisno komisijo, ker sedanjemu direktorju podjetja sredi julija 1972 poteče štiriletni mandat.

Določila o volitvah direktorja so vsebovana v statutu podjetja in v zakonu o volitvah delavskih svetov in drugih organov upravljanja v delovnih organizacijah. Po teh določilih se direktor voli na 4 leta in je po preteku tega časa ponovno izvoljen (reelekcija) za direktorja. Mesto direktorja se mora razpisati najmanj 3 mesece pred potekom časa, za katerega se direktor voli.

Za izvedbo razpisa imenuje delavski svet 5 člansko razpisno komisijo. Ta sprejema prijave kandidatov na razpis in sklepa, upošteva izpolnjevanje razpisnih pogojev in primernosti kandidatov, o tem, katerega oz. katere kandidate bo pred-

lagala delavskemu svetu v izvolitev. (Predlaga lahko največ tri kandidate, če enako izpolnjujejo pogoje in' so enako primerni).

Volitve direktorja v delavskem svetu so po našem statutu tajne. Za izvolitev je potrebna več kot polovica vseh članov DS.

Razpis je bil objavljen dne 19. 4. 1972, rok za sprejemanje prijav pa je en mesec po objavi razpisa. To pomeni, da bodo volitve direktorja v našem podjetju v prvi polovici junija 1972.

Tudi vodilni delavci se volijo na 4 leta. Našim vodjem sektorjev, razen vodji tehničnega sektorja, je že ali pa bo v kratkem potekel mandat. Zato je treba tudi njihova mesta ponovno razpisati. Razpis vodij sektorjev opravi odbor za delovna razmerja, medtem ko jih po novem statutu voli delavski svet.

Pri previjalnem stroju — spretno roke

Je uspešnost našega poslovanja ...

(Nadaljevanje s 1. strani)

teklega leta. Doseženi poslovni učinki so torej **izključno rezultat lastnega prizadevanja**, saj je prav v tem času ob skrajno zastareli opremi podjetje osvojilo proizvodnjo novih, boljših in lepših izdelkov z večjo stopnjo obdelave in manj vložnega materiala. Tako gibanje v poslovnih učinkih pa tudi opravičuje navedeno povečanje osebnih dohodkov.

Kaj smo dosegli?

Obraunavani podatki o doseženih poslovnih učinkih bi nas v odgovoru na to vprašanje lahko zavedli, saj moramo za ta odgovor naše dosežke

primerjati s sorodnimi podjetji, svojo panogo in vsaj še z gospodarstvom v občini.

V primerjavi z lastnimi rezultati v letu 1970 je podjetje lani sicer doseglo znaten napredek. Doseženi rezultati pa so hkrati največ, kar podjetje lahko doseže s sedanjo opremo. To je namreč tudi ena od ugotovitev v programu, ki ga je podjetje predložilo z vlogami za odobritev novih kreditov, ki naj bi omogočili drugo fazo modernizacije podjetja in ki so sedaj že odobreni.

Precej drugačna je slika naših dosežkov, če jih primerjamo z drugimi. Naj spet navedem nekaj najosnovnejših kazalcev v primerjavi z letom 1970, ki jih zaradi lažje primerjave navajam le v odstotnih ali indeksnih odnosih.

Primerjava rasti v %	naše podjetje	bombažna grupa tekstil. industr. Slovenije	občina Ajdovščina
Povečanje celotnega dohodka	22 %	24 %	25 %
Povečanje dohodka	49 %	25 %	25 %
Povečanje podjetniške akumulacije (skladi + amortizacija)	37 %	33 %	22 %
Povečanje osebnih dohodkov na enega zaposlenega	32 %	26 %	22 %

Če izvajamo primerjavo rasti celotnega dohodka (ta tudi ni pravo merilo doseženega učinka), potem je rast našega podjetja po navedenih kazalcih gospodarske aktivnosti ugodnejša od rasti v občini in v tekstilni industriji. To pa hkrati pomeni, da smo v preteklem letu hi-

treje napredovali kot gospodarska podjetja občine in bombažne grupe tekstilne industrije Slovenije; vendar pa nam pravo sliko naših dosežkov pove šele primerjava neposrednih učinkov v indeksih.

Primerjava doseženih učinkov v indeksih na enega zaposlenega, če vzamemo bombažno vejo tekstilne industrije za 100	naše podjetje	bombažna veja tekstil. industr. Slovenije	občina Ajdovščina
Celotni dohodek	65	100	114
Dohodek	85	100	112
Podjetniška akumulacija	57	100	110
Osebnih dohodki	83	100	112

V odgovoru na vprašanje, kaj smo dosegli, lahko po prikazanih podatkih izrečemo naslednjo ugotovitev:

Povprečni učinki družbenega sektorja občine, ki je po rezultatih gospodarjenja nekje na sredini slovenskega povprečja, znatno presegajo rezultate tekstilne industrije, rezultati našega podjetja pa so daleč pod njimi. To po drugi strani kaže, da je celotna tekstilna industrija v slabem položaju. Prav v tem položaju pa gre pri našem podjetju še za vrsto drugih objektivnih težav, ki jih sama pripravljenost in prizadevanje kolektiva še ne moreta prebroditi. Te težave se kažejo **predvsem v slabi tehnični opremljenosti**, stalnem pomanjkanju sredstev za razvoj, vpliv dosedanjega neugodnega razvoja (izključno s krediti) na stroške poslovanja in podobno. Ugodno povečanje poslovnih rezultatov v odnosu na leto 1970 je ohrabrujoče predvsem zato, ker se je naše podjetje s tem približalo sorodnim podjetjem v Sloveniji (po virih analize Poslovnega združenja), vendar pa bo moralo podjetje za nadaljnje izboljšanje poslovnih rezultatov zagotoviti boljše pogoje gospodarjenja s postopno modernizacijo, katere druga faza naj bi se izvršila že v tem letu.

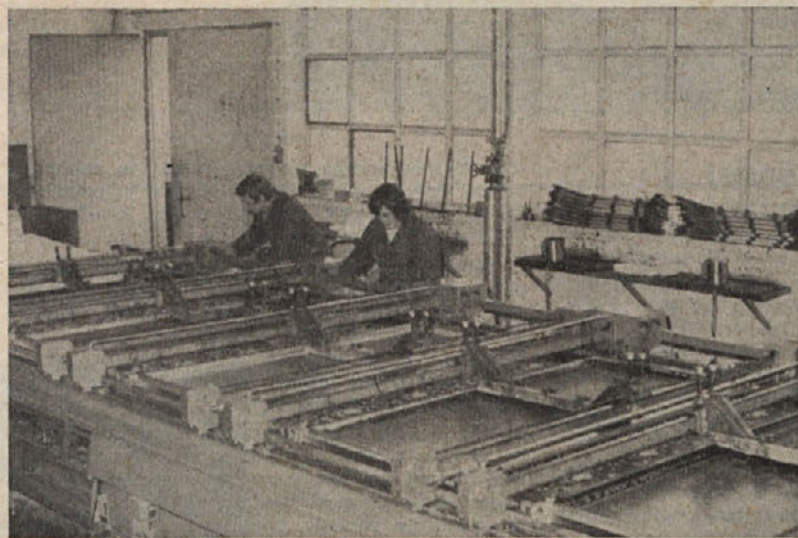
Kaj pomenijo naši dosežki preteklega leta v sedanjem gospodarskem trenutku?

Sedanji gospodarski trenutek je karakterističen po tem, da so in morajo biti prav vsa prizadevanja od predstavniških teles do sleherne državljana usmerjena k stabilizaciji. Pri tej odločnosti za doseg stabilizacije prihaja le do določenih razlik med načinom, ki se ureja s predpisi, in dejanskim izvajanjem politike stabilizacije v praksi. Razlike pa se kažejo mnogokrat tudi kot opozorila iz gospodarstva, da se stabilizacija v mnogih primerih ne more izvajati z restrikcijami, temveč z usmerjanjem.

Ker bi razglabljanje o načinu, problemih in politiki stabilizacije zahtevalo več prostora in to tudi ni namen tega sestavka, naj navedem le nekaj značilnosti, ki se na poti k stabilizaciji odražajo na poslovanje našega podjetja v obliki negativnih pogojev za gospodarjenje.

Zamrznenje cen je skrajno negativni element gospodarjenja v letošnjem letu, predvsem zato, ker je imela tekstilna industrija v letu 1971 že odobrene nove cene, usklajene na podlagi lan-

skeletnih stroškov in pogojev gospodarjenja. Toda te odobrene cene je doletela zamrznitev. Devalvacija dinarja je občutno spremenila pogoje gospodarjenja, predvsem pa v tekstilni industriji, ki je vezana na uvoz pretežnega dela surovin in reprodukcijskega materiala. Največji problem pri tem pa je cena bombaža, ki je po devalvaciji skupaj z sočasnimi povečanjem svetovnih cen dražji za 30 do 50 %.

Tiskarski stroj — veliko je prispeval k našemu uspehu, delal je noč in dan, na petek in svetek

Povečanje poslovnih stroškov zaradi podražitve uvoza surovin in materiala in tudi druge podražitve (energija, goriva, obresti in podobno) pri zamrznjenih prodajnih cenah izdelkov je ekonomski nesmisel, ki ga s strani zakonodajnih organov dolgo ne bo mogoče ignorirati, vendar pa nas že samo dejstvo, da obstaja že skoraj pol leta z vsemi negativnimi posledicami, spravlja v izredno kočljiv položaj, zlasti glede vprašanja ekonomske učinkovitosti našega poslovanja.

Splošna nelikvidnost in v tem nezavidljiv položaj našega podjetja (saj nam kupci dolgujejo 25.000.000 N din ali štirikrat več kot naše podjetje svojim dobaviteljem) je tudi ena od značilnosti sedanjega gospodarskega trenutka.

Predpisi, ki naj bi to stanje popravili, so žal po zdravi logiki v pretežni meri zopet nesmisel. Stanje je v vsakem trenutku slabše in zdi se, da ob sprejemanju predpisov posledice niso dovolj proučene. Tako je n. pr. povsem jasno, da nelikvidnosti, kot posledice spleta okoliščin iz preteklih let, ni mogoče čez noč odpraviti.

Ukrepi za odpravo negativnih posledic devalvacije in sploh slabih pogojev gospodarjenja se sicer sprejemajo toda z velikimi zamudami in često preveč pavšalno, tako da o odpravljanju negativnih pogojev gospodarjenja skoraj da ne moremo govoriti.

Navedel sem nekaj najvažnejših značilnosti kot uvod k ugotovitvi, kakšen je ta gospodarski trenutek za naše podjetje v luči doseženih poslovnih rezultatov v letu 1971.

Celotno naše prizadevanje je usmerjeno k stalnemu iskanju novih, boljših, rentabilnejših izdelkov, kar bi nas končno po ekonomskih učinkih uvrstilo vsaj v povprečje tekstilne industrije Slovenije. Temu cilju je podrejena tudi bližnja modernizacija in dopolnitev oplemenitilnice, deloma pripraviljalnice tkalnice in deloma predilnice. Tudi začetek dela novega obrata — šivalnice — je en člen na poti k temu cilju. V tem obratu bomo namreč namesto dosedanje izgube pri izvozu dosegali določeni dobiček.

Postopno uresničevanje usmeritve podjetja v novo vrsto proizvodnje, pogojene tudi z dovržitvijo druge faze modernizacije, poteka v glavnem po izdelanem programu; doseganje predvidenih ekonomskih učinkov pa je žal pod silnim vplivom stabilizacijskih ukrepov. Trenutno se kaže ta vpliv v izrednem poslabšanju ekonomičnosti poslovanja (celo vrsto proizvodov namreč ob sedanjih zamrznjenih cenah že izdelujemo z izgubo), v poslabšanju pogojev na tržišču in v naravnost porazni situaciji v pogledu likvidnosti. Prav nelikvidnost je sedaj edini vzrok pomanjkanja surovin in materiala. To pomanjkanje pa je zavzelo že tak obseg, da moramo iz dneva v dan spreminjati proizvodni program v predilnici in deloma tudi v drugih obratih. S tem spreminjanjem se povečujejo proizvodni stroški, z odstopanjem od planirane strukture proizvodov na izdelavo slabših proizvodov (predvsem v predilnici, neredko tudi iz odpadkov kot izhod za silo) pa se odmikamo tudi od predvidenih ekonomskih učinkov za letošnje leto.

Naj sklenem z oceno, kaj pomenijo naši dosežki preteklega leta v sedanjih pogojih gospodarjenja.

Brez dvoma je podjetje doseglo v preteklem letu ogromen napredek in s tem zmanjšalo razliko v primerjavi s povprečjem tekstilne indu-

strije Slovenije, pa tudi do povprečja gospodarstva občine. Enakosti v primerjavi z gospodarstvom občine pač ne moremo doseči, ker gre pri tem za panogo z drugačnim organskim sestavom kapitala, drugačno tehnično opremljenostjo, kot tudi drugačnim sestavom zaposlenih.

Dosežki preteklega leta kažejo tudi na pravilnost usmeritve našega razvoja na izdelavo fineje- (Nadaljevanje na 4. strani)

KADILCI! POMISLITE VCASIH VSAJ NA ZDRAVJE NEKADILCEV, ČE VAM ŽE DO SVOJEGA NI.

Povečanje OD in nagrajevanje po delu

Ugotovitev, da uspehe dela poleg objektivnih dejavnikov (delovne priprave in delovno okolje ipd.) v največji meri pogojuje nagrajevanje po doseženih rezultatih dela, je sicer že dolgo živo prisotno tudi v našem podjetju, vendar žal bolj v razpravah kot v praksi. V prezaposlenosti z drugimi, večkrat sicer tudi manj pomembnimi vprašanji, ki pa jih je treba sproti reševati, smo premalo resno gledali na problem nagrajevanja po delu, ga reševali delno in za silo, celovito rešitev pa odlašali iz leta v leto.

Najprimernejše priložnosti za uvedbo vsakega novega sistema nagrajevanja je čas, ko se povečujejo osebni dohodki, da posamezniki in skupine ne zdrknejo na nižje prejemke, kot so jih že imeli, čeprav tako gledanje ni vedno pravilno. Sistem nagrajevanja po delu naj bi čim bolj popolneje ugotovil delavčev prispevek v delovnem procesu in ga po njem nagradili, ne glede na to, koliko je za enako delo in trud prejemal prej.

Ne glede na povedano smo se v našem podjetju odločili, da izdelamo sistem nagrajevanja po delu hkrati z zadržanjem dela sredstev iz povečanih osebnih dohodkov kot sklada za staro in materialno uresničanje nagrajevanja po delu.

Podjetje se je v svoji proizvodni usmeritvi na fine modne artikule srečuje z vse hujšo konkurenco zlasti glede kvalitete in cen tkanin. To pomeni, da moramo proizvajati čim bolj kvalitetno in s čim manjšimi stroški. Večje prizadevanje vseh nas je na tem področju neizogibno, če hočemo še napredovati.

S tega vidika mora vztrajanje delavskega sveta, da je treba čimprej vendarle izdelati nov sistem nagrajevanja po delu, v sedanjem času dobiti vso podporo.

Zato je delavski svet na svoji zadnji seji, potem ko predlog do prvotno postavljenega roka ni bil pripravljen in je bil nato, ko je bil izdelan, ocenjen kot neprimeren, imenoval posebno delovno skupino, ki naj do 1. junija izdela nov predlog. Predlog naj izhaja iz potreb in možnosti podjetja in naj se po sprejemu stalno dopolnjuje.

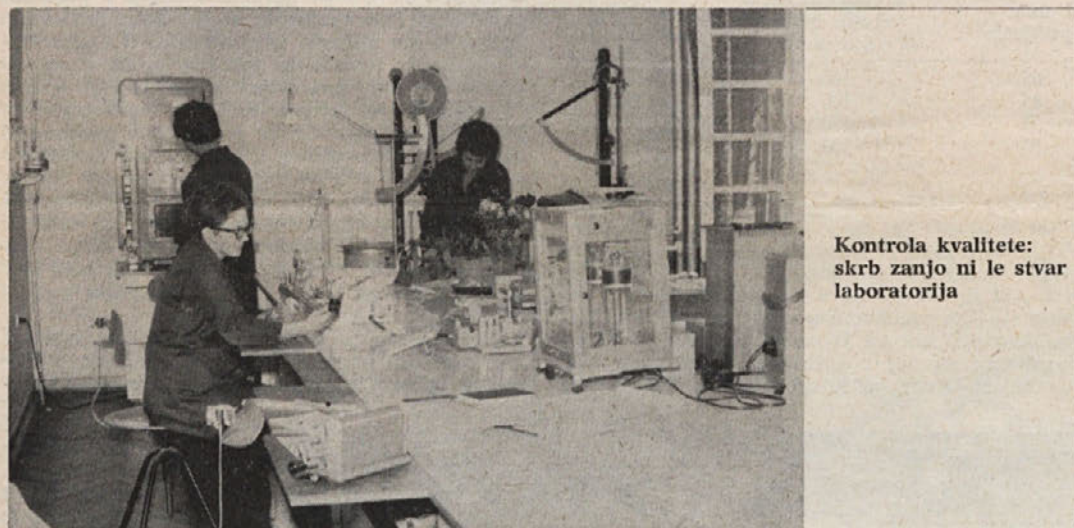
LETO 1972 — LETO KVALITETE

Z vključevanjem našega gospodarstva v mednarodno delitev dela se je bilo potrebno izpostaviti vsem ostrim kriterijem kvalitete, ki veljajo na svetovnih tržiščih. Kvalitetna proizvodnja je postala nujna, zahteva jo tržišče.

Vprašanju kvalitete izdelkov smo pri nas začeli posvečati pozornost pravzaprav šele v zadnjih letih, ko nam je do neke mere uspelo premagati poudarek na količinski proizvodnji, značilen za prvo obdobje industrializacije naše države. V tem času je imela skrb za kvaliteto le podrejen pomen. Osnovni cilj vsake sodobne proizvodnje pa naj bi bil doseganje ekonomske kvalitete, kar pomeni doseganje take stopnje kvali-

Nov sistem nagrajevanja bi začel veljati — če ga bo DS sprejel — 1. julija. S tem da bodo po njegovih merilih izplačana tudi sredstva 5 % povečanja OD od 1. 1. 1972 dalje, ki smo jih v ta namen zadržali pri letošnjih izplačilih.

Že zdaj lahko povemo, da bo zaradi specifičnosti našega asortimenta glavna teža v novem sistemu dana na kvaliteto in manj na količino, kot je to delno že urejeno v tkalnici. Največje težave bodo seveda pri stimulaciji delovnih mest izven neposredne proizvodnje, ker je tu težje postavljati merila, vendar bo vsak korak za začetek boljše kot nič. S časom in pridobljenimi izkušnjami pa bomo tudi za ta delovna mesta lahko postavljali primerna in učinkovita merila. GS

Kontrola kvalitete: skrb zanjo ni le stvar laboratorija

Je uspešnost našega poslovanja ...

(Nadaljevanje s 3. strani)

ših izdelkov z več vložene delo in manj materiala, uresničitev te usmeritve pa je zagotovljena z drugo fazo modernizacije.

V luči sedanjega gospodarskega trenutka pa so naši dosežki v letu 1971 precej skromni, da bi pomenili pomembnejšo rezervo za kritje oz. ublažitev negativnih posledic sedanjih stabilizacijskih ukrepov.

Problem je torej na dlani. Brez ozira na včasih nerazumljive stabilizacijske ukrepe (samo zaradi nas se pot do stabilizacije ne bo spremenila) je naša naloga, da prav vsi, vsak na svojem delovnem mestu prispevamo svoj delež k ublažitvi trenutnih posledic, kajti pravilnost naše usmeritve je že bila dokazana.

Kako pa naj prispevamo? Načinov je več! Lahko bi jih naštevati, vsak zase pa bi bil lahko posebna tema obravnave, vendar pa imamo za vse načine tudi skupni izraz — skupno priporočilo: »Delajmo tako, da bo naše delo kvalitetno opravljeno in brez nepotrebnih stroškov!«

J. Š.

tete, ki popolnoma ustreza željam in zahtevam kupca, vendar mu ne nudi več, kot je potrebno. To naj bi bila pravilna, ekonomska kvaliteta izdelkov, usklajena s ceno in tržiščem.

Predlog za akcijo leta kvalitete pri nas je dala jugoslovanska zveza za kvaliteto in sigurnost proizvodov in tako je ZIS leto 1972 proglasil za leto kvalitete. Leto kvalitete pri nas nima le internega, to je jugoslovanskega značaja, pač pa je to tudi korak naprej k afirmaciji našega gospodarstva na mednarodnem tržišču.

Akcijo leta kvalitete je vzpodbudilo dejstvo, da je nivo kvalitete in tempo njenega razvoja v naši državi še nadalje v zaostajanju glede na veljavna merila mednarodnega tržišča. Tak odnos do kvalitete otežuje enakopravno vključevanje našega gospodarstva v svetovno gospodarstvo.

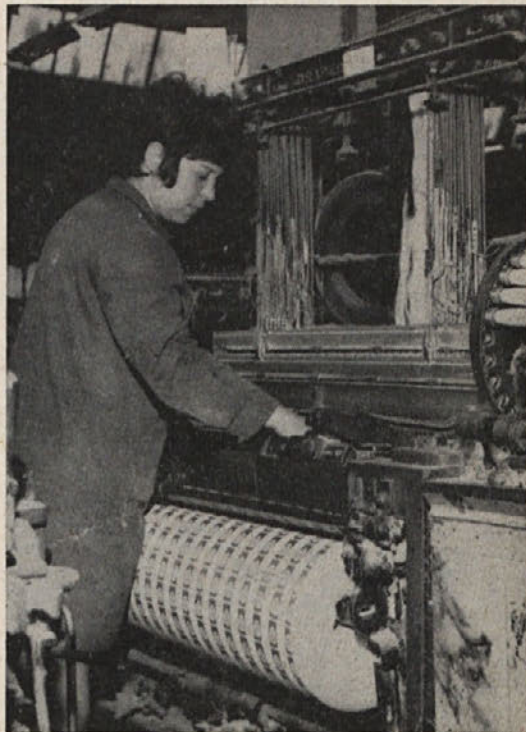
Brez doseganja rentabilne in konkurenčne kvalitete ter sigurnosti izdelkov in storitev bomo vedno v zaostanku v primerjavi z naprednimi državami. Zato bomo morali sprejeti principe tržne kvalitete izdelkov in proučevati vpliv kvalitete na proizvodnjo in dohodek.

Konkretni nosilec akcij za Slovenijo je v letu kvalitete gospodarska zbornica SRS, ki ima v programu več splošnih akcij. Posamezne panoge industrije pa si bodo, oziroma so si že, organizirale za njih specifično delo. Tekstilna industrija je to nalogo poverila komisiji za kontrolo kvalitete, (v to komisijo je vključeno tudi naše podjetje), katere delo v tem letu temelji na naslednjem:

1. Enotni nastop na področju kontrole kvalitete tekstilnih podjetij na tržišču. Dokončati se mora že začeto delo na področju nomenklature in vzrokov napak, razvrščanje napak v velike stopnje, označevanje napak ter klasiranje tekstilnih izdelkov.
2. Skrb za plasman naših izdelkov. To vprašanje se obdeluje z dveh stališč: zaščite naših izdelkov in konkurence, predvsem glede uvoženih artiklov. Dosegli naj bi zaščito izdelkov s kvalitetnimi značkami in znaki, izdelali naj bi boljše, ostrejšje interne predpise. Javnost naj bi obveščali o kvaliteti izdelkov iz uvoza v primerjavi z domačimi izdelki, z namenom, da se uvoz zmanjša.
3. Izboljševanje kadrov kontrolnih služb.
4. Posebna pozornost pa naj bi bila posvečena standardom. Pripravili naj bi predloge novih standardov, revidirali zastarele in sodelovali pri analizah predlogov standardov.

Prvo leto kvalitete je bilo izvedeno v Veliki Britaniji leta 1967. Rezultat te akcije je bil presenetljiv. Preventivni stroški za zagotovitev kvalitete so se sicer povečali za 10 %, direktni stroški za spremljanje kvalitete pa so se zmanjšali za 9 %. Izguba za slabo kvaliteto pa se je zmanjšala od 65 na 35 %. Tako se je akcija še tako izplačala in upajmo, da se bo pri nas tudi.

Pristop našega podjetja k akcijam leta kvalitete lahko gledamo s perspektive modernizacije oplemenitilnice. Z novimi sodobnimi stroji za oplemenitenje tkanin bomo imeli večje možnosti za proizvodnjo kvalitetnejših artiklov. Sama modernizacija strojnega parka pa seveda ne zadostuje. Potreben je občutek in odgovornost ter prizadevanje za izboljšanje kvalitete nas vseh, vsakega posameznika na svojem delovnem mestu. DF

Finejši artikli, zahtevnejše delo, pa tudi boljše plačilo

VELIKO BOSTE STORILI ZA SVOJE SRCE, CE BOSTE FIZIČNO DELALI DNEVNO VSAJ 10—15 MINUT IN SE PRI TEM OZNOJILI.

IZ ŽIVLJENJA KOLEKTIVA

HLAČNE NOGAVICE: DELO JE STEKLO

V začetku marca so inštruktorji zahodnonemške firme Schulte & Dieckhoff začeli uvajati v delo prvo skupino delavk v našem novem obratu konfekcije hlačnih nogavic. Zdaj dela v obratu že več kot 100 delavcev, v glavnem žensk.

S prvimi uspehi so bili inštruktorji in predstavniki firme Schulte & Dieckhoff zelo zadovoljni. Izvozili smo tudi že prve pošiljke nogavic. Vendar pa to ne pomeni, da smo že mimo težav na poti h kon-

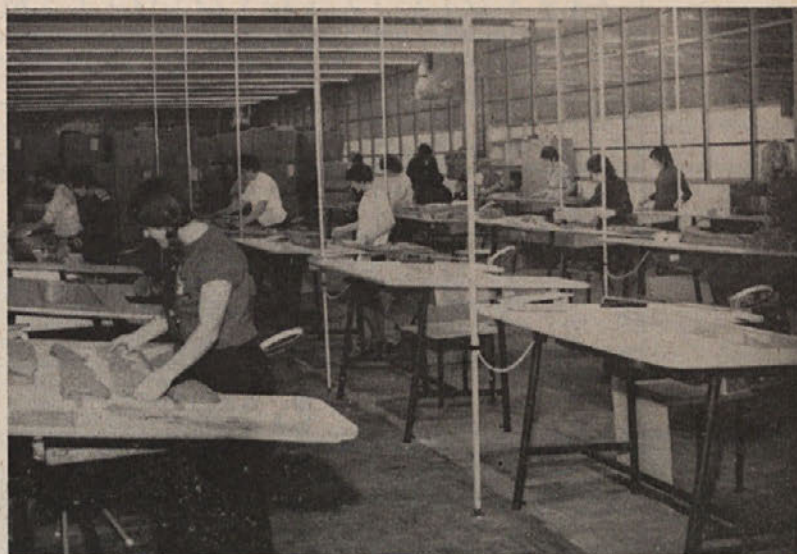
čnemu cilju: prvi proizvodnji 80.000 hlačnih nogavic na dan v zahtevani kakovosti. Predvsem nas čakata še dve zelo zahtevni nalogi: prvič, v naslednjih mesecih zbrati še manjkajoče delavce, da bi tako do septembra zagotovili polno proizvodnjo, in drugič čimprej osvojiti potrebne normative (nemške!), ki edini zagotavljajo dober zaslužek zaposlenih v šivalnici in rentabilnost obrata ter s tem sploh smotnost naše odločitve za novi obrat.

Šivalnica

LAHKA VSAKDANJA TELOVADBA

- podaljšuje življenje
- preprečuje posledice arterioskleroze
- zmanjšuje raven maščob v krvi
- zmanjšuje debelost
- dviga razpoloženje

Polagalnica

Posvet s strokovno ekipo iz firme Schulte & Dieckhoff

OKREPČEVALNICA TOPLE MALICE — O. K.

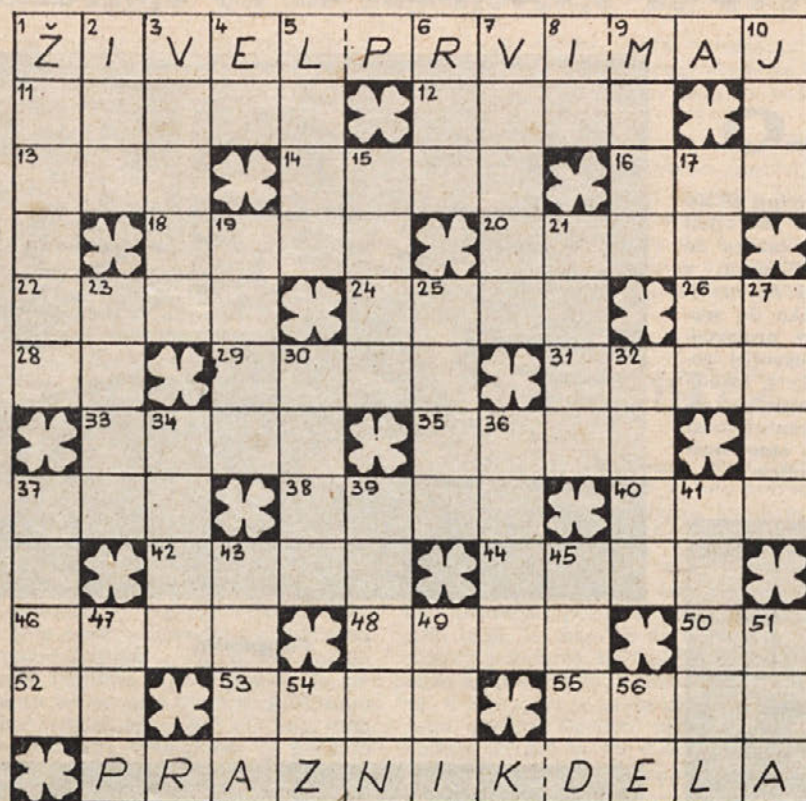
Merica pri delitvi malice mora biti za vse enaka!

Po šestih mesecih od ponovne uvedbe toplih malic lahko ponovno zapišemo, da smo z našo kuhinjo zadovoljni. To najzgovorneje potrjuje tudi število obrokov, ki se giblje med 500 in 520. Če se spomnimo, da je bilo v času, ko so nam malice kuhali zunaj, le na začetku okrog 250 abonentov, nato pa je število stalno padalo in je na koncu znašalo že manj kot 150, moramo dati prav tistim, ki so trdili, da bo bolje, ko bomo malice kuhali doma.

Seveda pa imajo za tak uspeh okrepčevalnice v prvi vrsti zasluge vsi, ki zanjo skrbijo in v njej delajo. Tudi gospodarstvo dobro, saj se kljub velikim podražitvam cena obroka ni bistveno dvignila, pri čemer pa se tudi kvaliteta malic ni poslabšala.

Da se vseeno tu pa tam čujejo kritike, je normalno. Nekatere so upravičene (le kdo med nami dela v tovarni tako, da si kdaj pa kdaj ne bi zaslužil kritike?), druge pa tudi iz »važnosti«. S tem nikakor nečemo reči, da se ne da okrog toplih malic ničesar izboljšati, vendar pa bi k temu tudi mi sami lahko kaj prispevali: n. pr. s tem, da bi se bolj potrudili za red in čistočo, da bi morebitne napake v delu okrepčevalnice javljali odgovornim delavcem, ne le nergali, in ne nazadnje — da bi ne odnašali steklenic iz okrepčevalnice ali jih vsaj vračali in da okrog okrepčevalnice s prihodom pomladi ne bi spreminjali parka v smetnjak.

Nagradna križanka

SESTAVIL PETER DACAR

VODORAVNO: 11 reka na Hrvaškem, ki se izliva v reko Lonjo, 12 kraj kjer voda zemljo odira — odnaša, 13 odžagan kos debla, hlod, 14 način oblačenja, 16 v rimski mitologiji bog smrti in podzemlja, 18 utežna enota, 20 živali z iglami, 22 manjši kraj južno od Maribora, 24 mesto in luka v Alžiriji, 26 avtomobilska oznaka za Novo Gradiško, 28 prvi in drugi samoglasnik, 29 prevozno sredstvo, 31 nevarna nalezljiva bolezen, 33 mestno zabavišče, 35 okvara, 37 del tedna, 38 del naslova Shakespeareove tragedije (Kralj...), 40 predlog, 42 kričanje, 44 Ober, 46 grška muza zgodovine, 48 ženska naglavna pokrivala, 50 kazalni zaimek, 52 prvi in tretji samoglasnik, 53 strmo padanje vode, tudi kraj pri Vipavi, 55 angleški filmski režiser (Sir Carol).

NAVPIČNO: 1 afriška žival z dolgim vratom, 2 reka v Sovjetski zvezi ki se izliva v Balkaško jezero, 3 ruski veletok, 4 kratica za eventualno, 5 južnoameriška ovca, 6 plemo, pokolenje, 7 predaja, prepustitev nadmočnemu, 8 tretji in četrti samoglasnik, 9 severnomorski plavutonožec z dvema okli, 10 jokanje, 15 zavitek, ovitek, 17 boksarsko borišče, 19 travnata zdravilna rastlina, 21 slaba šolska ocena, 23 tekoča voda, 25 zgornja okončina, 27 reka v jugovzhodni Franciji, ki se izliva v reko Rhono, 30 domače vprežne živali, 32 žara, posoda za shranjevanje pepela umrlih, 34 pripadniki južnoameriškega plemena na področju današnjega Peruja, 36 del telesa, ki spaja glavo s trupom, 37 krajša oblika utežne enote, 39 televizijski zaslon, 41 nekdanja ruska zadruga, 43 jutranja padavina, 45 kraj ob železniški progi med Vrhniko in Logatcem, 47 kratica za »lesno industrijsko podjetje«, 49 nade, 51 oblika svečane lirске pesmi, 54 začetnici znanega slovenskega smučarskega skakalca, 56 dva enaka samoglasnika.

RAZPIS NAGRAD

Za pravilne rešitve križanke razpisujemo pet nagrad, in sicer:

1. nagrada 80 din
2. nagrada 50 din
3. nagrada 30 din
- 4.—5. nagrada pa 20 din

Rešitve oddajte v zaprtih ovojnica v skrinjice po delovnih enotah ali jih oddajte v splošnem sektorju. Na ovojnicah napišite »Nagradna križanka Tekstilec št. 2/72«.

ZREB JE ODLÖCIL...

Bogate nagrade za reševalce slikovne križanke iz prejšnje številke Tekstilca je žreb razdelil med naše bralce že januarja. Ker smo imena nagradencev že objavili na oglasnih deskah po delovnih enotah jih tokrat v listu ne navajamo.

OB SVETOVNEM DNEVU ZDRAVJA

Kajenje in zdravje

Pod pokroviteljstvom svetovne zdravstvene organizacije se 7. aprila povsod po svetu praznuje svetovni dan zdravja, ki je vsako leto posvečen enemu od življenjskih zdravstvenih problemov. Letos je bil posvečen boleznim srca in ožilja s temo »Vaše srce — vaše zdravje«, da bi tako opozoril svetovno javnost na pravo epidemično razprostranjenost obolenj srca in ožilja, ki so v mnogih državah na prvem mestu med vzroki smrti (pred rakom, nezgodami, jetiko in drugimi boleznimi). »Tekstilec« je ravno v prejšnji številki že prinesel nekaj razmišljanj na to temo, zato bomo danes napisali nekaj o eni izmed slabih navad ljudi, ki ji je letos v problematiki obolenj srca in ožilja dana še posebna pozornost — o kajenju.

Tako se v tujini borijo proti kajenju, pri nas pa športne motive uporabljamo za reklamo cigaret

Tobak že več stoletij uporablja na različne načine kot sredstvo za povečanje veselja do življenja ali kot pripomoček za premagovanje nekaterih življenjskih problemov. Poraba tobaka se je zlasti povečala v dvajsetem stoletju z izdelovanjem cigaret iz umetno sušenega tobaka. V zadnjih dvajsetih letih so številne študije jasno pokazale, da kajenje cigaret škoduje zdravju tako

zelo, da moramo vsekakor najti sredstva in poti, da ga zaustavimo.

Zaradi mnogih posledic, ki jih ima kajenje na zdravje (o tem pozneje) je umrljivost med kadilci mnogo večja kot med nekadilci. Obširne študije zveze med kajenjem in povečano umrljivostjo so pri moških dale naslednje ugotovitve:

- da je umrljivost pri kadilcih približno za 30—80 odstotkov večja kot pri nekadilcih,
- čezmerna umrljivost narašča s povečano porabo cigaret,
- da je čezmerna umrljivost večja pri tistih, ki so začeli kaditi že mlajši, kakor pri tistih, ki so začeli kaditi šele kasneje v življenju,
- umrljivost je večja pri kadilcih cigaret, ki inhalirajo (vdihavajo), kakor pri tistih, ki ne inhalirajo,
- umrljivost je manjša pri kadilcih, ki so prenehali kaditi,
- umrljivost je pri kadilcih pipe in cigar manjša kot pri kadilcih cigaret in se skoraj približuje umrljivosti nekadilcev.

Povečano kajenje cigaret pri ženskah v razvitih deželah ima že posledice v večji umrljivosti in obolevanju za pljučnim rakom.

Študije so pokazale, da je čezmerna umrljivost kadilk nižja kot pri moških, kar gre verjetno na račun dejstva, da začne ženske kaditi pozneje, da kadijo manj in da manj inhalirajo.

Kajenje cigaret močno poveča obolevanje za pljučnim rakom, za kroničnim bronhitisom (vnetjem sapnikovih vej), za arteriosklerozo žil, in torej tudi za srčno kapjo, in sploh vsega ožila v človeškem telesu.

Poleg tega je nesporno dokazana zveza med rano na želodcu oziroma dvanajsterniku in kajenjem. Rana se namreč pri kadilcih slabše zdravi, zdravila pri njih slabše učinkujejo, bolečine so pri njih hujše.

Kajenje pospešuje tudi nastanek raka v ustih, grlu in požiralniku. Umrljivost zaradi teh oblik raka je pri kadilcih štirikrat večja kot pri nekadilcih.

Kadilci so tudi v večji nevarnosti, da zbolijo in umrejo za pljučno tuberkulozo.

Dokazano je, da so otroci mater, ki v nosečnosti kadijo, lažji kot otroci nekadilk in da kadilke rodijo več nedonošenčkov kot nekadilke.

Rak!

Zadnje čase pa s študijami dokazujejo, da je nevarnost za plod pri kadilkah še večja: da je večja nevarnost za splav, za mrtvorojenost in za umrljivost novorojenčkov takoj po rojstvu.

Zdravstvenih posledic kajenja je torej zelo veliko in okvare zdravja prav hude, vendar je pri preprečevanju kajenja slabo to, da postanejo okvare očitne šele po večletnem kajenju, zaradi česar povezanost z razvado ni tako jasno razvidna. Zato nedvomno spada med najbolj važne ukrepe za preprečevanje kajenja prizadevanje, da se ljudje dobro poučijo o posledicah kajenja za zdravje. V mnogih državah pa so poleg tega dali veliko poudarka preprečevanju vsakovrstnih reklam, ki spodbujajo h porabi tobaka. Na žalost pri nas take prepovedi še nimamo, čeprav se zadnji čas o njej vse govori. Tako je tudi socialno zdravstveni zbor slovenske skupščine pred kratkim priporočil sprejem ustreznega predpisa za preprečevanje reklame tobaka in tobačnih izdelkov. Hkrati je vsem delovnim in družbenopolitičnim organizacijam ter drugim sklicateljem sestankov, zborovanj in prireditev v zaprtih prostorih priporočil, naj prepovedo kajenje v teh prostorih. Verjetno bi s tem priporočilom kazalo kaj ukreniti tudi v Tekstini, zakaj pošteno bi bilo, da bi tako kadilci nehali zastrupljati vsaj druge, če že hladnokrvno in trmasto zastrupljajo sami sebe.

MŠ

Novosti letošnje mode

Silhueta za pomlad in poletje 1972 ima plisirano, v zlikane gube nabrano ali pa od bokov naprej močno zvončasto ukrojeno krilo. H kostimu spada kratka ali dolga jopica — blazer. Če pa gledamo obleke iz lažjih materialov, kot jih je mnogo, bo zgornji del srajčnega kroja. Za popoldanski in večerni čas je moda zopet močno radodarna z volani: bogatimi, širokimi, ozkimi, včasih tudi plisiranimi ali obrobjenimi. Obleke pogosto posnemajo moške srajce z rahlo dvignjenimi ovratniki. Srajčnim oblekam ne manjka tudi manšet, ki so včasih škrobljene ali našite v beli barvi.

Kaj z dolžino?

Če vas zanima dolžina, vedite, da ji visoka moda odmerja mesto predvsem v višini kolen. Vsekakor je več modelov takšnih, da koleno še vidimo. Izjeme so prava mini krilca in krila, ki odločno pokrivajo kolena. Maxi in midi sta popolnoma izginila, vse druge dolžine pa si smemo privoščiti glede na lepoto nog, silhueto in morda tudi glede na starost.

Hlače so primerne ob vsaki uri: za športne ali za zelo elegantne prilike. So dolge in se spodaj zelo razširijo, lahko pa so tudi plisirane ali nagubane. Precej je tudi hlače v kavbojskem stilu.

Letošnja moda deluje precej živahno, kar kažejo tudi modni vzorci in barve. Zopet je aktualna moda mešanih vzorcev — prevladuje mešanica karo vzorcev, črt in cvetličnih motivov. Med barvami sta na prvem mestu mornarsko modra in jajčno rumena. Modra se pogosto kombinira z belo. Tudi samostojna bela je zopet v časih in zamenjuje že nekaj let priljubljen peščen odtенок. Vesele barve sijejo v prihajajočem soncu: oranžna, svetlo modra, živo rožnata, rdeča in zelena, so barve, ki jih smemo zapisati v modni koledar za pomlad in poletje.

Kot modni dodatki so na prvem mestu umetni cvetovi ali sadeži. Še vedno pa lahko nosimo različne pasove, pisane rute, kravate, črke ali velfke pentlje.

Po zaslugi čevljev se boste povišali najmanj za šest centimetrov. Lahko jih boste nosili tudi k hlačam in boste zato videti elegantnejši, kot ste bili do sedaj. Pete so ravne ali okrogle oblike. Pri čevljih zopet zasledimo navdih tridesetih let.

KS

Imeli smo jih...

(Nadaljevanje z 8. strani)

gledi, Ljudski tednik, Koledar OF za TO), se po letu 1950 njegovo objavljjanje razširi najprej na Mariborsko (Nova obzorja), dokler ne pride leta 1956 do objave prve samostojne knjige in vstopa v vodilno slovensko revijo Našo sodobnost.

Prva Lokarjeva knjiga **PODOBA DEČKA** (1956) je avtobiografskega značaja. Pisatelja vidimo kot glavnega junaka v prvem desetletju tega stoletja, njegovo šolanje v Gorici. To je knjiga o dijaškem življenju na ozadju goriške pokrajine s slovenskim življenjem pred prvo svetovno vojno, narisanim s tenkočutno roko, z občutkom za barve in zvoke, še bolj pa za psihologijo mladostnika, ki se prebujala.

Zbirka novel **SODNI DAN NA VASI** (1958), ki je prvi Lokarjev sloves močno potrdila in bila deležna izredne pozornosti ter toplega sprejema, prinaša tri skupine novel, ki so nastajale v različnih časovnih obdobjih. Osnovna tematika knjige je življenje na Vipavskem med obema vojnama ter narodnoosvobodilni boj. Čutiti je v knjigi dobo, ko so nekateri teksti nastajali (ekspresionizem), pa tudi že moderne prijeme. Med teksti je osrednji tekst, ki je dal knjigi naslov in govori o požigu Ustij.

V knjigi je spremna beseda Lina Legiša, ki pisatelja obširneje predstavi.

Nadaljevanje avtobiografske Podobe dečka je **LETO OSEMNAJSTO** (1960). Pisatelj nam v njej razporedi in zapreda niti, ki jih je v prvem delu nakazal. Zdaj ne govori več samo o prebujajoči se mladosti, marveč o dobi, ki ima že predznake zrelosti, zakaj vse okoli njega je tako, da ga sili k iskanju življenejske poti in lastne misli in sodb. V knjigi je vsa veličina človeka, bitja, ki si mora sredi najrazličnejših težav in bridkosti, pa tudi sanj in drznosti, dajati prve zrele odgovore na življenje in svet okoli sebe. In kakor v prvem delu, tudi tu primorska pokrajina, vedno drugačna, vedno lepša, vedno bolj ljubljena.

HUDOMUŠNI EROS (1960) je pravzaprav vezni ali skupni naslov za vrsto novel, ki jim je osnovna tema svet ljubezenkega in erotičnega čustva. Gre za več veselih in žalostnih dogodkov

ljudi, ki jih ljubezensko čustvo prevzame, da jih pogosto muči v življenju, daruje pa tudi svoje čare in zapeljivosti. In ker je to osrednje čustvo gibal vsega človeškega, ga tudi pisatelj osvetli z vseh mogočih zornih kotov, tako da dobimo galerijo različnih situacij, ki če se že ne končajo vedno srečno, jih vsaj pisatelj vedno in svetlo pogled na življenje rešuje pred mračnostjo in skrajno usodnostjo.

Čisto drugačen svet pa se nam odkrije v naslednji Lokarjevi knjigi **ZAKOPANI KIP** (1961). V njej so tri novele, ki jim je skupna problematika umetniškega ustvarjanja. V prvi sta glavna junaka Simon Gregorčič in Fran Erjavec, v drugi je umetniška podoba slikarja Vena Piona, tretja pa govori o razmerju človeka do umetnosti sploh. Knjiga je izrazito intelektualne narave, zato pa odpira tudi neslutena področja.

Ob pisateljevi sedemdesetletnici je izšla zbirka devetih novel **DVA OBRAZA DNEVA** (1962). Knjiga je pomembna tudi po tem, ker jo je — tokrat že drugič — literarni kritik Lino Legiša pospremlil z obširnejšo spremno besedo in zaključil Lokarjevo mesto v slovenski književnosti. Knjiga vsebuje nekaj biseroev Lokarjeve pripovedne umetnosti, npr. življenje do preklica, Objokane blazine, Počitek v Suhem žlebu, Pogozdovanje Krasa.

Komaj leto dni za to zbirko je Lokar izdal zbirko več proznih in enega dramskega teksta s skupnim naslovom **Z GLAVO SKOZI ZID** (1963). Teksti, zbrani v tej knjigi, so po nastanku različnega datuma: od leta 1932 pa do prvih poveljnih let. Tematsko se v njih ni odmaknil od že dotlej objavljenih del, še vedno je tu mnogo domačega sveta pod čavnom in ob Vipavi, posebnost so morda le zorni koti, izpod katerih osvetljuje svoje junake in njihove usode. V knjigi Lokar še enkrat potrdi svojo pripadnost svetli poluti življenju zmagi in soncu in dobremu v človeku.

Edina knjižica, ki jo je Lokar namenil otrokom, je zgodba **SRNJACEK** (1964). V njej na ljubeč, neposreden način pripoveduje o živalci, ki se iz osrčja gozdov zateče v hudi zimi med ljudi, naravnost v tovarno. Dobro delavke pa jo,

potem ko jo nahranijo, spet odnesejo v naravno okolje. Za otroke je napisal še zgodbi **SPLASENI SLON**, ki jo je vključil v zbirko Božična gos.

DVA UMETNIKA (1965) je spet zbirka novel: Ptičarjeva žena, Narazen, Janezove pole, Dva umetnika. Lokarjevemu domačinu se takoj odpre svet reminiscenc; pred očmi mu stopi resnična Tičarica, kakor mu stopi resnični Janez Guštinčev ali pariški Veno Pilon.

Potem si sledijo še tri zbirke novel: **BELA CESTA** (1968), ki vključuje tekste: Katarina na semanj dan, V Trst, Valentina Kočijažvega bela cesta, Gostija z bratom Janezom. Dalje **SILVAN** (1970) s prozami: Bela lisa, Izin konec, Večerja oračev, Silvan. In še **BOŽICNA GOS** (1971), ki spet prinaša prozo in dramatiko (Birkenauski peron, Platnena srajca, Možič).

Lokarjevo delo je bilo že dosedaj deležno zanimanja tudi izven meja slovenskega jezikovnega področja. Tako je več novel prevedenih v hrvaščino in srbsčino (Maj, Za frontami, Dva brata, Megla), v rusinščino je prevedena Megla, v francoščino Domači koncert, Pogozdovanje Krasa, v češčino Srnjaček (izšel kot samostojna knjiga), v ruščino Sodni dan na vasi, v madžarščino zimska noč. Pa tudi v tisku je kak prevod (češki).

Seveda je nemogoče zajeti v tako kratek zapis o pisanju vse bogastvo njegovih stvaritev. Zakaj tu nimamo opraviti le z opisovalcem, ki je najpogostejše daleč od umetnosti, temveč z resničnim, polnokrvnim besednim umetnikom, ki mu je pisanje stvariteljski dej in ga kot takega pojmuje in vrednoti, zato temu primerno težko in tudi mukoma ustvarja. Govoriti bi bilo treba o kompoziciji njegovih del, o stilističnih posebnostih, o jezikovnih plasteh in še in še.

Ob 80. letu moža, kakršen je Lokar, pa se moramo spomniti tudi vsega njegovega drugega dela, posebno zdravniškega, in mu želeli, naj bi bili še večkrat deležni njegovega notranjega bogastva, ki ga je doslej s tako obilnimi zamahi sipal med nas.

Marjan Breclj

Dr. Danilo Lokar je zvesti bralec našega lista. Ob visokem jubileju mu sodelavci Tekstilca iskreno čestitamo.

Imeli smo jih...¹²

KULTURNOZGODOVINSKI DROBCI IZ AJDOVSKE OBČINE

DR. DANILO LOKAR (roj. 1892)

Pisati o človeškem in pisateljskem liku Danila Lokarja je tvegana zadeva, zakaj najlaže se ti zgodi, da zajameš v svoje vrstice vse tisto zunanje, pa naj si bodo to življenjski podatki ali tudi bežni prikazi njegovih, zdaj že številnih del, da se ti pa izmuzne ona prava, resnična in globoka pisateljska osebnost, ki ni le sredi petdesetih let postala za slovensko literaturo fenomen, marveč je to ostala še v kasnejših letih prav do današnjih dni.

Biti pa bi moral ta zapisek o pisatelju Lokarju posebno slovesen; vzrokov za to je več. eden med njimi pa še posebno: zakaj 9. maja letos bo poteklo osemdeset let, odkar se je pisatelj rodil. Ob tako visokem in častitljivem življenjskem jubileju pa se v človeku zgane ne le literarno občudovanje, marveč tudi tisto naravno, iz srca prihajajoče veselje nad tem, da je slavljeneč ajdovski rojak in da je doslej najplodovitejši kakor tudi po vsej verjetnosti največji besedni umetnik, ki ga je dala vipavska dežela.

Danilo Lokar se je rodil v revni trgovski družini. Oče Anton (1860–1922) je imel trgovino z usnjem, ki jo je vodil vse do leta 1920, čeprav je pod pritiskom industrijskih izdelkov iz leta v leto bolj pešala. Mati pa je bila rojena Hmeljak iz Lokavca (1867–1948). Tako oče kakor mati sta bila šolana; oče je imel več razredov ljubljanske realke, mati pa je bila ena tistih prvih slovenskih deklet na Goriškem, ki je obiskovala slovenski otroški vrtec v Gorici ob prvem valu slovenstva, ki je spreminjal Gorico iz laško-nemškega v slovensko mesto. Kasneje je mati obiskovala tudi samostansko šolo v Škofji Loki. V družini je bilo več otrok, pisatelj je prvorojenec.

Osnovno šolo je obiskoval v Ajdovščini (1899–1901), slovensko vadnico v Gorici (1901–1902). Ker se je leta 1902 močno prehladil na Hublju, je dobil vnetje oblisti in preležal eno leto doma. (Bilo je to tisto leto, ko je stekla ajdovska železnica!). Jeseni 1903 napravi sprejemni izpit za realko, ki jo obiskuje od 1903–1910, ko maturira. Nato opravi dopolnilno maturo za absolvente realke in se leta 1910–1911 izredno vpiše na filozofsko fakulteto dunajske univerze (slovenščina-francoščina). Vendar ga ta študij posebno ne veseli, zato se pod vplivom družbe medicincev, v katero je zašel, Petra Korošca iz Velikoveca in Justa Bačarja z Uhanj, odloči za prestop na medicino. Po uspešno zaključenih medicinskih študijah promovira leta 1917, sredi svetovne vojne.

Dr. Danilo Lokar
leta 1921

K vojakom ni bil potrjen, medicince po prvem rigorozu pa so že jemali zaradi vojnega stanja v bolnišnice, tako je tudi sam prišel v Sankt Anna Kinderspital v Lajncu, kjer je ostal do junija 1918, ko so ga kot črnovojniško obveznega civilnega zdravnika poklicali v Villanuova dell'Udrio v Furlaniji. Tu je delal do 1. novembra 1918. Od tu pride v rojstno Ajdovščino, kjer spozna bodočo ženo. Gre leta 1921 v Zagreb na specializacijo v kirurgijo, toda 1924 ponovno zbolil in spozna, da napornemu kirurškemu delu za-

radi tega ne bo kos. Nekaj časa dela v tržaški porodnišnici, a se kmalu vrne v Ajdovščino, kjer živi in dela kot privaten zdravnik od 1925–1943, ko ga domačinka iz okoliške vasi izda (v stik s prvimi partizani — Saša, Velušček — pride že leta 1942) in je zato leta 1943 od preture premeščen v Medeo v Furlanijo, kjer ostane do septembra 1943. Po razsulu Italije ga poišče Bevk in Vilfan in tako gre skupaj z ženo v partizane. Tu dela v Rupi nad Hotenjem nad Oblakom vrhom kot zdravnik do maja 1944 (ranjenci goriške fronte!), predava in piše članke za Slovenski poročevalec. Nekaj časa, do avgusta, ostane še na Jagrščah, ko se z večjo skupino poda preko Slavine, Dan, Čabra, Osilnice, Broda na Kolpi čez Faro v Črnomelj. Na tej poti zbolil. Tu ostane do aprila 1945, potem pa se za ustanovitev prve slovenske vlade vrne v Ajdovščino.

Po vojni opravlja zdravniško službo do leta 1950, ko se prostovoljno odloči za pisateljski poklic. Leta 1951 je službe razrešen in upokojen, kljub temu zaradi pomanjkanja strokovnih me-

Pisatelj z ženo
Jelko in slikarjem
Venom Pilonom

dicinskih moči še vedno tu in tam nadomešča zdravnika ob času dopustov. Prve čase po osvoboditvi je bil nekaj časa član poverjenišstva za prosveto in kulturo pri PNOO za Slovensko Primorje in Trst. V zadnjem času pa je tudi v odboru za postavitev in ureditev galerije-muzeja Vena Pilona.

Lokar je rad potoval in čeprav mu denarne možnosti največkrat niso omogočile zahtevnih popotovanj, je le videl lep kos sveta. Leta 1937 in 1961 potuje v Pariz, 1956 v Italijo, 1959 v København, Stockholm, Hamburg, München, 1960 v London in Rotterdam, kasneje pa še v Ameriko, na Havaje in Daljni Vzhod pa tudi Afriko.

Pisatelj je prejel vrsto nagrad in priznanj. Tako: najvišjo slovensko literarno nagrado Prešernovo nagrado za zbirko novel Sodni dan na vasi (1959), nagrado Društva slovenskih književnikov za Leto osemnajsto (1961), spomenico občinske skupščine Ajdovščina ob svoji 70-letnici (1962), Petomajsko priznanje (1970), nagrado Ivana Cankarja, ki jo daje Cankarjeva založba, za knjigo Silvan (1970), častno občanstvo Ajdovščine (1971).

Lokarjeva pisateljska pot je tudi na zunaj čisto primorska, kraška. Ob izidu njegovih prvih tekstov so kritiki in poročevalci pisali o »fenu-menu Lokar«, vsem se je zdelo pravi čudež, da se nenadoma pojavi formiran pisatelj, v delu katerega ni nič začetniškega, marveč so že prve stvaritve prave mojstrovine. Vsi pa, ki vemo, da so taki čudeži v literaturi silno redki, se zavedamo, da so Lokarjevi teksti le plod izredno

intenzivnega, vztrajnega, trdega dela. Lokarjeva pisateljska pot je podobna kraški reki ponikalnici; dokler je pod zemljo, ni vidna, zato je lahko majhna, nastaja iz mnogih izvirov, lahko je tudi kalna, ko pa pridere izpod skal na dan, je čista, svetla, res prava reka v vsej svoji močnosti.

Če samo mimogrede omenimo, da datira Lokarjevo zanimanje za literaturo v njegova realna leta, bomo videli, da se je to začelo tako, kakor se to večidel normalno javlja pri besednih umetnikih; tudi on je s sošolci izdal dijaško literarno glasilo, POBRATIMIJA so mu dali naslov, bil je prvi njegov urednik in vse ostalo. skratka, duša lista. Tu je objavil svoj prvi tekst JULKINA PRVA POT, novelo, ki je govorila o domačem dekletu iz ajdovskega kota, kako gre za službo v svet. Vse to je bilo pisano pod Cankarjevim vplivom.

Bila so to tista lepa goriška leta in tista čudovita družina mladih študentov in novega literarnega naraščaja, ki se je rojeval na Goriškem: Res in Lovrenčič, Gruden in Velikonja, Neffat in Šček, Spazzapan in Dermota, Batagelj in Remec, Bevk in Pilon, Bele in Čebokli, Zorzut in še in še bi lahko nadaljevali to dolgo vrsto čudovitih imen, brez katerih bi bila slovenska literatura več kot osiromašena... Zakaj delež teh umetnikov, ki so ga kasneje vsak po

svojem notranjem imperativu dali slovenski umetnosti, je bil zares velik, tu in tam odločilen.

V dunajskih študentskih letih je po prvem rigorozu napisal dve izrazito intelektualistični noveli, ki sta obravnavali krog, v katerem se je tedaj gibal. Na Dunaju je vneto obiskoval slikarske razstave, kar bo tudi kasneje značilno za njegovo pisateljsko vizijo. Veliko je v kasnejši dobi, v tridesetih letih, bral Dos Passosa, Joycea. Po dalj časa trajajočem pisanju dela, ki naj bi bilo nekaj obračun nad tem, kar mu je dala moderna, ga lastna ustvarjalna sila premaga in tako se sprostí cikel novel, od katerih se nekatere skoraj čisto slučajno pojavijo v tisku (PLES, 1933, ZIMSKA NOČ, 1934, OBLEKA, 1935). Dve leti pred zadnjo vojno pride do prvih pogovorov za izdajo samostojne knjige novel, ki se pa ne ostvari.

Vojni dogodki pretržejo vsakršno misel na zunanje objavljane, prinesejo pa novo, dotlej nesluteno netivo in za del kasnejšega pisateljevega opusa odločilno gradivo. Leta 1942, takoj ob tragediji požiga Ustij, nastane osnutek teksta z delovnim naslovom DIES IRAE, ki se nam kasneje v izdelani obliki predstavi kot Sodni dan na vasi. Obdobje NOB za takega tihega delavca, kakršen je Lokar vedno bil, ni bilo najbolj primerno za ustvarjanje, kljub temu pa nastane v tem času vrsta tekstov (SODNI DAN VASI, NA POČITNICE, BRATA, ZA FRONTAMI ITD.).

Po nekajletnem objavljanju novel in drugega gradiva v primorskih povojnih publikacijah (Raz-

(Nadaljevanje na 7. strani)